

än 2 mil. — Enligt kostnadsberäkning för jernbanan Stehag—Björkarp uppgår anläggningskostnaden för densamma, inberäknadt rörlig materiel och med 4,83 fots spårvidd, till 500,000 kronor per mil eller för hela väglängden, 2,7 mil, 1,350,000 kronor.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag vördsamt hemställa: att Riksdagen till understöd för anläggande af en lokalbana emellan Stehag och Björkarp täcktes bevilja ett anslag, motsvarande $\frac{1}{4}$ af banans beräknade anläggningskostnad, det vill säga ett belopp af 337,500 kronor, dock endast under förutsättning att Kongl. Maj:t nådigst skulle finna skäl att till byggandet af nämnda bana anvisa låneunderstöd af de medel, hvilka till befordrande af enskilda jernvägsanläggningar äro eller kunna blifva ställda till Kongl. Maj:ts disposition.

Stockholm den 26 Januari 1875.

B. von Geijer.

N:o 19.

*Af Herr **Carlson**: Angående aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af en författning rörande barns och yngre personers användande i fabriksarbete.*

Den starka utveckling fabriksindustrien under de senare åren vunnit i vårt land, kan icke annat än befrämja ett stigande välstånd. Men jemte de stora fördelar den bereder, är den äfven egnad att äfven här i stegradt mått medföra de olägenheter, hvilka nästan öfverallt varit förenade med dess bedrifvande och som kunna medföra allvarliga faror.

Det är egentligen arbetarebefolkningens ställning, som i sådant afseende väcker uppmärksamheten, och dervid i främsta rummet behöfvet af det uppväxande släktets vård. Om den fabriks ungdom, som användes i industriens tjänst, lider till kroppslig helsa och andlig utveckling, måste samhället i sin helhet deraf lida.

I det land, som är den moderna fabriksindustriens moderland: England, väckte detta förhållande redan tidigt farhågor och det är af stort intresse att se, huru derstädes omsorgerna för det yngre släktets skydd, under en följd af år, allt mera utvecklade sig och burit frukt.

Den stora väfnadsindustrien hade i det nya skick, den efter ångkraftens användande vunnit, icke länge fortgått, innan ett behof af lagstiftningsåtgärder i detta hänseende gjorde sig gällande. Det var den berömda statsmannen Sir Rob. Peels fader, sjelf fabrikant, som derom väckte förslag, och en lag antogs redan 1802, som innehöll föreskrifter om en bestämd arbetstid för yngre arbetare, förbud mot nattarbete för dem och bestämmelser om deras skolundervisning. Denna lag blef, emedan den saknade garantier för verkställigheten, föga verksam, men den utstakade dock den väg som sedermera fullföljdes.

Det är hufvudsakligen genom tre stora utvecklingsstadier, som den engelska lagstiftningen sedermera på denna väg fortgått.

Genom 1833 års lag stadgades, att arbetstiden för barn under 13 år icke fick öfverstiga 8 timmar dagligen, icke heller för arbetande mellan 13 och 18 år 12 timmar; nattarbete förbjöds för alla personer under 18 år och för de i fabriken använda barnen skulle 2 timmars daglig skolundervisning meddelas. För att å statens vägnar tillse verkställigheten af dessa föreskrifter tillsattes inspektörer. Denna lag omfattade blott spinnings- och väfnadsindustrien.

Det dröjde icke längre än till år 1844, så genomfördes en ny fabriksakt, hvilken för barn under 13 år tillät blott 6 timmars dagligt arbete och gjorde bestämmelserna för personer under 18 år gällande äfven för qvinliga arbetare i allmänhet; och år 1847 stadgades ytterligare, att dessa sist nämndas arbetstid icke fick öfverstiga 10 timmar om dagen. Då nu mera de af lagen skyddade personerna utgjorde mer än hälften af den i fabriken använda arbetspersonal, måste dessa stadganden snart draga efter sig en bestämmelse angående sjelfva arbetsdagens längd, och denna fastställdes äfven genom en ny lag af 1850 till tiden mellan kl. 6 f. m. och 6 e. m., hvarjemte stadgades, att om lördagarne arbetet icke fick fortsättas längre än till kl. 2 e. m.

Slutligen hafva, genom lagarne af 1864, 1867 och 1870 i det närmaste alla öfriga fabriker äfvensom handtverkerierna underkastats samma bestämmelse.

Man kan lätt tänka sig, hvilket motstånd från fabrikanternas sida, som skulle möta förslag om sådana lagbestämmelser, så mycket mer som stadgandena om de yngre arbetarnes skyldigheter icke kunde annat än inverka på ordnandet af de fullvuxnes arbeten. Detta motstånd var så mycket starkare, som det hade ett stöd i den inom England djupt rotade motviljan mot hvarje ingripande från statens sida i de enskildes verksamhet och en kontroll öfver denna, utöfvad af det allmänna. Detta motstånd har likväl steg för steg måst vika, och det märkvärdiga är, att verkställigheten af dessa lagar influtit vida mindre menligt på den industriela verksamheten än motståndarne i början fruktade, samt att till och med arbetsgifvarne allt mer funnit sig belätne med de nya lagarne. Erfarenheten visade nemligen snart, att en kortare arbetstid ofta gaf lika stort resultat som en längre, emedan arbetet kunde vara mera intensivt; äldre personer användes i större antal i stället för barn; förbättrade maskiner ersatte den förlust i produktionens qvantitet som en minskad arbetstid ansetts medföra; och slutligen insågo fabrikanterna, huru mycket en kraftigare och bättre undervisad arbetspersonal beredde äfven dem fördel. En del af de senast antagna lagarne har till och med utgått från arbetsgifvarnes eget initiativ.

Likartade förhållanden hafva sedermera flerestädes påkallat enahanda åtgärder, och den engelska lagstiftningen har funnit efterföljd i andra länder såsom Tyskland, Schweiz, Frankrike och Danmark.

Som den sist nämnda lagstiftningen är en af de nyaste och tillika berör förhållanden mycket liknande våra, tillåter jag mig att derur anföra några drag.

Den danska lagen om barns och yngre personers arbete i fabriker och fabriksmessigt drifna verkstäder samt det allmännas tillsyn vid dessa är daterad den 23 Maj 1873. Den stadgar, att den dagliga arbetstiden för barn mellan 10 och 14 år icke får öfverskrida *sex* timmar; för dem af båda könen, som äro mellan 14 och 18 år gamla, får arbetstiden icke vara längre än *tio* timmar. De förre må icke hållas till arbete före kl. 6 f. m. och efter kl. 8 e. m., de senare icke före kl. 5 f. m. och efter kl. 9 e. m. På sön- och helgedagar är allt arbete förbjudet. Innan någon, som är mellan 10 och 18 år gammal, antages till arbete, skall arbetsgifvarne förvissa sig om hans ålder äfvensom genom läkarebetyg

om hans helsotillstånd. Barn, som icke erhållit afgangsbetyg från skolan, skall från den skola, det besöker, förete intyg om den tid, det, ehuru anställt i fabriken, bör närvara i skolan, och under denna tid, äfvensom en timme före dess inträde, får det icke till arbete användas. För lokaler- nas inrättande enligt sanitära regler äro föreskrifter gifna, äfvensom till förekommande af faror från gående maskinerier. För att öfva tillsyn öfver efterlefnaden af lagens bestämmelser och de förhållanden, som dermed stå i sammanhang, äro anställda två fabriksinspektörer, som skola besöka verkstäderna och årligen afgifva berättelse om sin verksamhet. För arbetsgifvare, som bryter mot lagens bestämmelse, äro stadgade böter (10 till 200 kr. för hvarje person som olagligen användts till arbete). I hvarje arbetslokal bör ett utdrag af lagen vara uppslaget.

Hos oss äro visserligen genom Kongl. förordningen den 18 Juni 1864 flere gagneliga föreskrifter gifna, såsom att ingen får till biträde i fabrik eller handverk antagas förr än efter fyllda tolf år, att arbetare under 18 års ålder icke må användas till arbete nattetid, samt att den, som ej inhemtat det i folkskolestadgan bestämda minimum, bör erhålla undervisning. Men då föreskrifter saknas om arbetstidens längd äfvensom angående de sanitära förhållandena, och då det är åt arbetsgifvarne öfverlemnadt att bestämma *de dagar och timmar*, då fabriksbarnet får åtnjuta skolundervisning, synes lagstiftningen i detta hänseende vara i behof af ytterligare bestämmelser.

Antalet fabriksarbetare under 18 år, som 1863 var 4,564, hade år 1873 stigit till 9,984.

Förhållandena i de större fabriksstäderna synas både utvisa behöfligheten af garantier för den redan påbudna lagens verkställighet och påkalla nya stadganden. I Stockholm hade, enligt uppgifter benäget meddelade af folkskoleinspektören, endast från sex församlingars folkskolor under åren 1872—1874 afgått till fabriker och handverk 1,273 barn, som icke uppnått 12 års ålder.

Enligt samma uppgifter för Januari 1875 funnos bland 127 lärjungar i aftonskolorna, som icke uppnått 14 års ålder, 93 eller 74 procent af hela antalet, som arbeta 10 till 15 timmar om dagen; 22 hafva tio, 28 elfva, 35 tolf eller flera timmars dagligt arbete, måltidstimmarne afdragna.

Bland 100 lärjungar i kateketskolorna, som voro 14 år och derunder, arbetade, år 1874, 8 tio timmar, 35 elfva, 40 tolf timmar, 18 tretton timmar, 7 fjorton timmar och derutöfver, måltidstimmarne inberäknade. Af dessa 100 lärjungar hade 28 söndagsarbete.

Från Göteborg klagas väl icke så mycket deröfver, att barnen före den lagstadgade åldern intagas i fabriker; men samma företeelser spörjas äfven der af deras försvagade helsa och tynande kraft till följd af den långa arbetstiden. Och om vid en fabrik barnen få gå i skola 3 timmar på hela veckan, kan väl vinsten deraf för deras själs utveckling blifva stor? Folkskolestyrelsen i Göteborg har ock hos Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning om en förändring i de bestämmelser, som 1864 års förordning innehåller i afseende på fabriksbarns undervisning.

I Norrköping har skolrådet, på grund af den sorgliga erfarenhet af öfver hand tagande okunnighet och råhet, som den dagliga arbetstiden af 12 timmar för barn medfört, hos stadens arbetsgifvare gjort framställning derom, att minderårige arbetare måtte medgifvas åtminstone så mycket större frihet, att de kunde begagna fortsättningsskolan två timmar mera än förut i hvarje vecka eller äfven om onsdagseftermiddagarne — hvilken framställning likväl icke haft framgång. Vid skriftväxlingen i detta ämne upplystes, att det största fabriksbolaget i staden hade i sitt spinneri, bland inalles 98 arbetare, icke mindre än 78 barn anställda.

Malmö stads skolråd har i slutet af sistlidna år till Kongl. Maj:t ingått med en underdånig anhållan, att Kongl. förordningens af den 18 Juni 1864 föreskrift derom, att barn före fyllda tolf år icke få i fabrik intagas måtte bringas till närmare öfverensstämmelse med folkskolestadgans bestämmelser, samt att, oafsedt åldern, inga andra barn än de, som efter inhemtat minimikurs erhållit afgangsbetyg från skolan, må i fabriksarbete användas. Man har nemligen funnit, att en stor mängd barn, så snart de uppnått 12 års ålder, försvinna icke blott ur stadens, utan äfven ur den omgifvande ortens folkskolor, ehuru de ofta ännu icke inhemtat ens småskolans kunskaper.

De bedröfliga följderna deraf, att en del af landets befolkning uppväxer under sådana förhållanden, äro för tydliga, för att behöfva vidlyftigt ådagaläggas. Kroppslig svaghet och sjukdomsfrön för lifstiden måste på sådant sätt ådragas, och icke mindre hotande är den råhet, som genom det stängda tillträdet till undervisningens eljest för alla tillgängliga välgeringar uppkommer. Att staten här har både en rättighet och en pligt att träda emellan, torde vara öfverflödigt att bevisa, då äfven de länder, der man i detta hänseende är ömtåligast, villigt underkastat sig en ordnande lagstiftning. Varnande exempel stå för ögonen. I Belgien t. ex. hafva landets alla handelskamrar beklagat den arbetande klassens fysiska

och intellektuella urartning, och de tillskrifva den hufvudsakligen den för tidiga ansträngningen af de i fabrikerna använda barnens krafter.

Föreskrifter angående arbetstidens längd, angående daglig skolundervisning för barnen, angående de sanitära förhållandena i fabrikerna samt om den tillsyn, som staten i detta hänseende har att utöfva, synas framför allt erforderliga.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla:

att Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige män låta utarbета en författning angående barns och yngre personers användande i fabriksarbete, samt om tillsyn från det allmännas sida öfver denna författnings verkställighet.

Stockholm den 27 Januari 1875.

F. F. Carlson.